

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 10 lutego 2023 r.

Pozycja 24

POSTANOWIENIE z dnia 18 stycznia 2023 r. Sygn. akt SK 50/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina – przewodniczący
Stanisław Piotrowicz
Bogdan Świączkowski
Rafał Wojciechowski – sprawozdawca
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 stycznia 2023 r., skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

art. 328 § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 2 stycznia 2019 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący) wniosł o stwierdzenie niezgodności art. 328 § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Skarżący 10 maja 2015 r. złożył pozew do Sądu Rejonowego w O., domagając się nakazania komornikowi, aby w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku wydał listem poleconym na wskazany adres odpisy dokumentów z akt postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie. Sąd Rejonowy w O. I Wydział Cywilny wyrokiem z 15 grudnia 2017 r. oddalił powództwo skarżącego przeciwko komornikowi o wydanie dokumentów. Sąd Okręgowy w K. II Wydział Cywilny Odwoławczy wyrokiem z 25 października 2018 r. oddalił apelację. Uzasadnienie tego wyroku zostało sporządzone na podstawie zaskarżonego

art. 328 § 1¹ k.p.c. w ramach tzw. transkrypcji z ustnego ogłoszenia motywów rozstrzygnięcia.

W ocenie skarżącego art. 328 § 1¹ k.p.c. narusza jego konstytucyjne prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej (art. 45 ust. 1 Konstytucji). „Uzasadnienie orzeczenia sporządzono w ramach tzw. transkrypcji z ogłoszenia werbalnego motywów rozstrzygnięcia” (skarga, s. 5) przez co „skarżący pozbawiony został jednego z podstawowych praw konstytucyjnych jakim jest możliwość poznania motywów orzeczenia wydanego przez Sąd oraz skorzystania z przewidzianych w ustawie środków zaskarżenia” (skarga, s. 11). Zdaniem skarżącego uzasadnienie wyroku zapadłego w jego sprawie jest „lakoniczne, chaotyczne i nie spełnia warunków określonych w Art. 328 § 1 KPC. Nie sposób z jego ustalić w jaki sposób Sąd II instancji odniósł się do treści zarzutów apelacji, przedmiotu pozwu a już w szczególności jakiej wykładni prawa dokonał Sąd II instancji” (pisownia oryginalna, skarga, s. 5-6). Rozwijając tę myśl skarżący wskazał również, że „[z] treści uzasadnienia nie sposób ustalić jak Sąd ocenił zarzuty apelacji, w jaki sposób odniósł się do konkretnych faktów wskazanych w apelacji, jak je ocenił i dlaczego ewentualnie ocenił je w ten czy inny sposób” (skarga, s. 9) oraz „[z] treści werbalnego uzasadnienia orzeczenie nie sposób jednak ustalić jak Sąd doszedł do przekonania iż dokumenty te nie istnieją, jaki wpływ na zasadność żądania wydania odpisów miało mieć składanie zasadnych skarg na czynności komornika, dlaczego przy istnieniu co najmniej 4 pism procesowych i jednego skutecznej skargi na bezczynność komornika Sąd uznał, że nie kierowano do komornika wezwań o wydanie dokumentów” (pisownia oryginalna, skarga, s. 10), co – zdaniem skarżącego – prowadzi do tego, że „wadliwość werbalnego uzasadnienia orzeczenia wydanego w jego sprawie utrudnia, a w zasadzie uniemożliwia [mu] skorzystanie z jakichkolwiek środków odwoławczych” (skarga, s. 10).

2. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z 10 września 2019 r. poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

3. Prokurator Generalny, w piśmie z 20 listopada 2019 r., zajął stanowisko, zgodnie z którym postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

Prokurator Generalny, po przeanalizowaniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego, poglądów doktryny oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego, doszedł do wniosku, że treść normatywna art. 328 § 1¹ k.p.c. nie stanowiła podstawy dla różnicowania treści uzasadnienia wygłaszanego w trybie tego przepisu i następnie transkrybowanego, w stosunku do uzasadnienia sporządzanego pierwotnie w formie pisemnej oraz do pominięcia w pierwszym ze wskazanych rodzajów uzasadnień elementów wyszczególnionych w art. 328 § 2 k.p.c. Zatem to nie w treści normatywnej art. 328 § 1¹ k.p.c. tkwi sedno problemu podnoszonego przez skarżącego, lecz w sposobie zastosowania tego przepisu przez sąd orzekający ostatecznie o prawach skarżącego. Z wywodów skargi konstytucyjnej wynika, że skarżący kwestionuje w istocie sposób stosowania prawa, czemu daje wyraz wskazując, że uzasadnienie wyroku jest lakoniczne, chaotyczne i nie spełnia warunków określonych w art. 328 § 2 k.p.c., a nie samą treść art. 328 § 1¹ k.p.c. Kwestionowane przez skarżącego braki uzasadnienia wyroku są następstwem sposobu stosowania prawa przez sąd, nie wynikają zaś z brzmienia art. 328 § 1¹ w związku z art. 328 § 2 k.p.c. Skarga konstytucyjna nie może jednak dotyczyć stosowania prawa przez sądy. Trybunał nie jest kolejnym organem instancyjnej weryfikacji prawidłowości indywidualnych rozstrzygnięć. Uniemożliwia to w konsekwencji wypowiadanie się przez Trybunał o aktach stosowania prawa, nawet w takich wypadkach, w których stwierdzić można wadliwą praktykę prowadzącą do naruszenia wolności i praw konstytucyjnych. Okolicz-

ność powyższa stanowi podstawową przesłankę umorzenia postępowania zainicjowanego analizowaną skargą konstytucyjną.

Prokurator Generalny podniósł ponadto, że dodatkową przesłanką umorzenia postępowania w sprawie skarżącego jest brak przedstawienia przez skarżącego argumentów świadczących o merytorycznej niezgodności zachodzącej między unormowaniem stanowiącym przedmiot skargi a określonym w niej wzorcem kontroli. W szczególności skarżący nie podjął nawet próby omówienia, wynikających z przepisów kodeksu postępowania cywilnego, wymagań stawianych dla uzasadnienia wygłaszanego po ogłoszeniu wyroku, różnic między tą formą uzasadnienia wyroku a uzasadnieniem sporządzanym tradycyjnie, tj. pierwotnie w formie pisemnej, oraz związanych ze stosowaniem instytucji z art. 328 § 1¹ k.p.c. zagrożeń dla ukształtowania postępowania zgodnie z zasadą sprawiedliwości proceduralnej. Skarżący, po przedstawieniu krytycznych uwag wobec uzasadnienia wydanego w jego sprawie wyroku, ograniczył się do sformułowania tezy, iż to na skutek stosowania art. 328 § 1¹ k.p.c. pozbawiony został jednego z podstawowych praw konstytucyjnych, jakim jest możliwość poznania motywów orzeczenia wydanego przez sąd oraz skorzystania z przewidzianych w ustawie środków zaskarżenia. Taki sposób uzasadnienia zarzutu niekonstytucyjności nie spełnia wymogów określonych w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK. Brak jest bowiem argumentów i dowodów na poparcie podniesionego zarzutu.

4. Marszałek Sejmu, w piśmie z 20 grudnia 2019 r., w imieniu Sejmu, wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Zdaniem Marszałka Sejmu, sposób ujęcia w uzasadnieniu skargi zarysu argumentacji wskazuje na to, że skarżący występuje przeciwko niekonstytucyjności praktyki orzeczniczej. Skarżący podnosi, że akt stosowania prawa, jakim jest uzasadnienie wydanego w jego sprawie wyroku sądu drugiej instancji, uniemożliwia mu poznanie racji, które przesądziły rozstrzygnięcie odnośnie do jego roszczeń. Marszałek Sejmu przypomniał, że istotą przyjętego w Polsce modelu skargi konstytucyjnej jest to, że zwraca się ona wyłącznie przeciwko ustawie lub innemu aktowi normatywnemu naruszającemu konstytucyjne wolności lub prawa skarżącego. Skarżący nie może kwestionować orzeczenia sądu czy też decyzji organu administracji publicznej. Skarga konstytucyjna nie jest zatem ani wprost, ani pośrednio, nadzwyczajnym środkiem kontroli prawomocnych orzeczeń sądowych, czy też ostatecznych rozstrzygnięć organów administracji publicznej.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiot kontroli.

Przedmiotem kontroli w niniejszym postępowaniu jest art. 328 § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.). Zgodnie z tym przepisem jeżeli przebieg posiedzenia jest utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, uzasadnienie może być wygłoszone po ogłoszeniu sentencji wyroku i utrwalone za pomocą tego urządzenia, o czym przewodniczący uprzedza przed wygłoszeniem uzasadnienia. W razie wygłoszenia uzasadnienia na posiedzeniu nie podaje się odrębnie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Zaskarżona regulacja umożliwiała sporządzanie uzasadnienia wyroku w ramach tzw. transkrypcji z ustnego ogłoszenia motywów rozstrzygnięcia. Art. 328 § 1¹ został dodany do kodeksu postępowania cywilnego przez art. 1 pkt 7 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks

postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. poz. 1296) z dnia 27 października 2014 r. Zaskarżony przepis został natomiast uchylony przez art. 1 pkt 109 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469) z dnia 7 listopada 2019 r. Przy tym nowelizacja z 4 lipca 2019 r. wprowadziła w art. 1 pkt 112 do kodeksu postępowania cywilnego art. 331¹, którego § 1 i § 2 odpowiadają uchylonemu art. 328 § 1¹. Zgodnie z art. 331¹ k.p.c. jeżeli przebieg posiedzenia jest utrwalany w sposób przewidziany w art. 157 § 1, uzasadnienie może być wygłoszone po ogłoszeniu wyroku i utrwalone za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, o czym przewodniczący uprzedza przed wygłoszeniem uzasadnienia (§ 1). W przypadku, o którym mowa w § 1, nie podaje się odrębnie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, a zamiast pisemnego uzasadnienia wyroku sporządza się transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia (§ 2). Do transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia odpowiednio stosuje się przepisy o pisemnym uzasadnieniu wyroku (§ 3). Zaskarżony art. 328 § 1¹ k.p.c. utracił co prawda moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, ale wynikająca z niego norma prawna nadal obowiązuje w systemie prawa, została ona bowiem umieszczona przez ustawodawcę w innym przepisie (art. 331¹ § 1 i 2 k.p.c.). W związku z powyższym Trybunał nie znajduje uzasadnienia dla umorzenia postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), ze względu na utratę mocy obowiązującej przez zaskarżony przepis przed wydaniem orzeczenia, ponieważ wydanie orzeczenia, zgodnie z art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK, może być konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

2. Wzorzec kontroli.

Zakwestionowanemu w skardze art. 328 § 1¹ k.p.c. skarżący zarzuca naruszenie jego konstytucyjnego prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, które to prawo wywodzi z prawa do sądu uregulowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

3. Ocena dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej.

3.1. Trybunał przypomina, że w sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną na każdym etapie postępowania bada, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek procesowych, skutkująca obligatoryjnym umorzeniem postępowania. Merytoryczne rozpoznanie zarzutów sformułowanych w skardze konstytucyjnej jest uzależnione od spełnienia wszystkich warunków jej dopuszczalności. Nadanie skardze konstytucyjnej dalszego biegu na etapie kontroli wstępnej nie wiąże składu orzekającego merytorycznie, nie oznacza bowiem konwalidacji jej wad formalnych. Zatem – jeśli występują co do tego wątpliwości – należy w pierwszej kolejności zweryfikować, czy nie zachodzą przeszkody formalne uniemożliwiające merytoryczne rozpoznanie sprawy.

3.2. Zarzuty skarżącego wobec zaskarżonego przepisu, jak wskazano w części I uzasadnienia, koncentrują się nie na niekonstytucyjności art. 328 § 1¹ k.p.c., ale na krytyce uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w K. II Wydział Cywilny Odwoławczy (dalej: sąd) z 25 października 2018 r., w którym sąd ten oddalił apelację skarżącego. Uzasadnieniu temu, sporządzonemu na podstawie zaskarżonego art. 328 § 1¹ k.p.c. w ramach tzw. transkrypcji z ustnego ogłoszenia motywów rozstrzygnięcia, skarżący zarzuca lakoniczność, chaotyczność i niespełnienie wymogów określonych w art. 328 § 1 k.p.c. (poprawnie: art. 328 § 2 k.p.c. w stanie prawnym sprzed 7 listopada 2019 r., obecnie: art. 327¹ k.p.c.), przez co skarżący nie wiedział jak sąd odniósł się do treści zarzutów, jak ocenił stan faktyczny i jakiej wykładni

przepisów prawnych dokonał. W konsekwencji – zdaniem skarżącego – nie mógł on skorzystać z przewidzianych w ustawie środków zaskarżenia, w czym upatruje niezgodność art. 328 § 1¹ k.p.c. z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Jak przypomniał ostatnio Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 11 stycznia 2022 r., sygn. SK 137/20, OTK ZU A/2022, poz. 17, zgodnie z treścią art. 79 Konstytucji skarga konstytucyjna może być wniesiona wyłącznie w sprawie zgodności z Konstytucją „ustawy lub innego aktu normatywnego”, z czego wynika, że jej przedmiotem nie może być akt stosowania prawa. Skarga konstytucyjna w polskim systemie prawnym jest zatem zawsze „skargą na przepis”, a nie na jego konkretne, nawet wadliwe, zastosowanie. Do kompetencji Trybunału nie należy zatem ani sprawowanie kontroli sposobu wykładni obowiązujących przepisów, ani prawidłowości ich stosowania lub niestosowania przez sądy orzekające w indywidualnych sprawach. W niniejszym postępowaniu – jak zgodnie podnieśli Prokurator Generalny i Marszałek Sejmu w imieniu Sejmu – skarga konstytucyjna jest w istocie skierowana przeciwko wyrokowi wydanemu w sprawie skarżącego, a nie przeciwko przepisowi, który był podstawą procesową wydania tego wyroku. Jest to więc skarga na akt stosowania prawa, a nie na sam akt prawny. Z tego powodu postępowanie w sprawie zbadania zgodności art. 328 § 1¹ k.p.c. z art. 45 ust. 1 Konstytucji należało umorzyć na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.